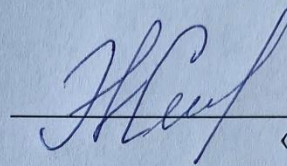

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

Кафедра української мови і літератури

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувачка кафедри
(Світлана ЖИЛА)

«29» серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

УКРАЇНСЬКА МОВА В НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Третій рівень вищої освіти
За спеціальністю 033 Філософія
Галузі знань 03 Гуманітарні науки
На здобуття освітньо-наукового ступеня доктор філософії

2023-2024 навчальний рік

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри української мови і літератури

Протокол №__1_ від 29 серпня 2023 року.

Розробник – Т. Л.Хомич, доцент, кандидат філологічних наук

Мова навчання – українська.

На вивчення навчальної дисципліни “Українська мова в науково-педагогічній комунікації” відведено 90 годин, 3 кредити ЄКТС.

Мета навчальної дисципліни – сформувати в аспірантів науковий лінгвістичний світогляд на актуальні проблеми сучасної української наукової мови; сприяти засвоєнню теоретичних відомостей про системи сучасної української наукової мови; узагальнити, систематизувати й поглибити знання аспірантів про фонетичні, фонематичні, орфоепічні, графічні, орфографічні, лексичні, граматичні норми сучасної української наукової мови та вдосконалити їхні педагогіко-лінгвістичні навички з метою підвищення рівня загальномовної підготовки, мовної грамотності, комунікативної, прагматичної, соціокультурної компетентностей.

Завдання:

- сприяти засвоєнню теоретичних положень із орфоепії, орфографії, дериватології, лексикології, граматики сучасної української наукової мови;

- поглибити знання аспірантів про особливості орфоепічної, орфографічної, словотвірної, лексичної, граматичної систем сучасної української наукової мови;

- на основі теоретичних відомостей формувати в аспірантів навички, орфоепічного, орфографічного, лексичного, словотвірного, граматичного аналізів мовних одиниць.

Обсяг дисципліни

	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ECTS	3	3
<i>Кількість годин :</i>		
- лекції	0	0
- практичні	36	36
- самостійна робота студента	54	54

Статус навчальної дисципліни – нормативна.

Передумови для вивчення дисципліни: вивчення дисципліни “Українська мова за професійним спрямуванням” освітнього рівня “бакалавр”.

Очікувані результати навчання

Унаслідок вивчення навчальної дисципліни “Українська мова в науково-педагогічній комунікації” аспірант має

знати лінгвістичні поняття, термінологічний апарат із орфоєпії, та орфографії, лексикології й лексикографії, словотвору, морфології, синтаксису сучасної української наукової мови;

уміти узагальнити, систематизувати й поглибити набуті знання про орфоєпічні, орфографічні, лексичні, граматичні норми сучасної української наукової мови та вдосконалювати власні практичні науково-педагогічні навички з метою підвищення рівня загальномовної підготовки, мовної грамотності, комунікативної, прагматичної, соціокультурної компетентностей.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК5. Здатність розв’язувати комплексні проблеми філософії на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

Фахові компетентності (ФК)

СК2. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень українською та іноземною мовами, глибоке розуміння іншомовних наукових текстів за

СК4. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.

СК5. Здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати міждисциплінарних наукових досліджень у сфері філософії, оцінювати сучасний стан і тенденції розвитку філософії.

Програмні результати навчання (ПРН)

РН7. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.

РН8. Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проекти, які дають можливість створити нове цілісне знання та професійну практику і розв’язувати значущі наукові проблеми філософії з врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів.

Критерії оцінювання результатів навчання

Рівень навчальних досягнень	Бали	Загальні критерії оцінювання навчальних знань студентів
Початковий	0 – 10	Аспірант може розрізняти об'єкт вивчення, відтворити деякі елементи лінгвістичного матеріалу
	11 – 20	Аспірант фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення сучасної української літературної мови

	21 – 34	Аспірант відтворює менше половини навчального матеріалу, лише разом із викладачем виконує елементарні лінгвістичні завдання
Середній	35 – 45	Аспірант знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснення викладача, повторити за зразком певну операцію
	46 – 50	Аспірант розуміє основний навчальний матеріал, здатний із помилками й неточностями дати визначення лінгвістичних понять
	51 – 60	Аспірант виявляє знання й розуміння основних положень навчального матеріалу. Відповідь його правильна, але недостатньо осмислена. За допомогою викладача Аспірант здатний аналізувати, порівнювати, робити висновки. Аспірант вміє застосувати лінгвістичні знання під час виконання завдань прикладного характеру за зразком
Достатній	60 – 67	Аспірант правильно, логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії й факти, уміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, частково контролює власні навчальні дії
	68 – 74	Знання Аспіранта є достатньо повними, він правильно застосовує вивчений лінгвістичний матеріал у стандартних ситуаціях, вміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки й залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь його повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями
	75 – 82	Аспірант вільно володіє вивченим матеріалом з “Української наукової мови в науково-педагогічній комунікації”, застосовує знання в

		дещо змінених ситуаціях, уміє аналізувати, систематизувати інформацію, доречно використовує термінологію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації
Високий		Аспірант володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях. Самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї
	83 – 89	Аспірант володіє узагальненими знаннями з “Української наукової мови в науково-педагогічній комунікації”, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, добре володіє спеціальною термінологією, уміє ілюструвати відповідь прикладами, знаходити джерело інформації та аналізувати її, ставити й розв’язувати проблеми. Визначає програму особистої пізнавальної діяльності
	90 – 100	Аспірант має системні, дієві знання з “Української наукової мови в науково-педагогічній комунікації”, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, вміє ставити й розв’язувати лінгвістичні проблеми, самостійно здобувати й використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї, аналізує її. Аспірант вільно володіє мовознавчою термінологією, грамотно ілюструє відповідь прикладами, уміє комплексно застосовувати отримані знання з інших дисциплін для вирішення практичних лінгвістичних завдань

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проєкту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		

68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Засоби діагностики результатів навчання та форми контролю навчальних досягнень

Підсумкова (загальна) оцінка з курсу є сумою оцінок (балів), отриманих за окремі оцінювані форми навчальної діяльності, які обирає аспірант.

Оцінюють усі види робіт аспіранта, проте основну кількість балів він отримує на практичних заняттях, які показують рівень його підготовки.

1. Робота на практичних заняттях (1 заняття – від 0 до 5 балів), усього – 65 балів.

2. Самостійна робота (індивідуальна) (від 0 до 10 балів), усього 10 балів.

Максимальна кількість балів, яку може набрати аспірант за виконання вищенаведених робіт – 75. Формою підвищення результатів навчальної діяльності є іспит, який може бути оціненим від 0 до 25 балів.

Приклад для іспиту

Поточне оцінювання та самостійна робота										Підсумковий екзамен	Сума
Модуль 1 Аудиторна робота					Модуль 2 Самостійна робота						
T1	T2	T3	T4	T5	T1	T2	T3	T4	T5	25	100
7	7	7	7	7	6	6	6	6	9		

Програма та структура навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

Мовлення викладача й мовна норма. Культура мовлення як складова моделі якостей сучасного викладача закладу вищої освіти

Українська мова серед інших мов світу. Функціональні особливості української мови. Культура мовлення як складова моделі якостей сучасного викладача закладу вищої освіти. Поняття “мовна норма”. Науковий стиль – робочий стиль викладача закладу вищої освіти. Рівні мовних норм.

Класифікація якостей сучасного викладача ЗВО за діяльністю. Професійна компетентність викладача ЗВО. Моральні якості викладача. Організаторські здібності. Ділові якості. Уміння керувати собою. Етичний кодекс українського педагога. Зовнішній вигляд викладача ЗВО. Вироблення навичок ефективного спілкування. Моральні норми культури спілкування.

Мовна й мовленнєва ситуація в сучасній Україні

Динаміка мовної політики в Україні після 1991 року. Мовне законодавство: історія і сучасність. Історія впровадження Закону України “Про засади державної мовної політики”. Дієвість/недієвість Закону України “Про забезпечення функціонування української мови як державної”. Поняття «компетентний мовець» у контексті сучасних вимог до мовної освіти.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Орфоепічні норми сучасної української наукової мови

Норми орфоепії. Звуки – національні коди. Правильна вимова голосних і приголосних звуків. Наголос – душа слова: нормативне наголошення різних наголосових типів різних частин мови; подвійний (варіантний) наголос різних частин мови; словорозрізнявальний наголос; форморозрізнявальний наголос; діалектний наголос; інтерферентний наголос; складні випадки наголошення чужомовних слів; наголошення власних назв; наголошення власних імен; наголошення прізвищ.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

Лексико-семантичні норми сучасної української наукової мови

Коротка характеристика лексикографічних праць української мови ХХ століття. Інтерференція як засіб лексичного уподібнення. Роль запозичень у розвитку мови. Тавтологія й плеоназм як порушення норм культури мовлення.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4.

Граматичні норми сучасної української наукової мови

Афікси як згустки значень. Суфіксальна інтерференція. Іменникова словотвірна модель -чик, -щик у назвах діячів. Словотвірна модель процесових іменників -енн-я, -нн-я. Словотвірна модель процесових іменників жіночого роду -к-а. Суфіксальні моделі, що позначають назви мешканців населених пунктів (катоїконіми) України та різних народів (етноніми). Дієслівна словотвірна модель -ирува-ти, -ірува-ти. Словотвірна прикметникова модель -очн-ий. Словотвірна прикметникова модель -ейськ-ий. Вилучення суфіксальних прикметникових моделей -ов-ий та -івн-ий. Суфіксальна модель активних дієприкметників -уч-ий, -ач-ий на місці церковнослов'янської моделі щ-ий. Найпоширеніші способи заміни активних дієприкметників. Префіксальна інтерференція. Дієслова з префіксом обез-. Префіксальна модель супер-. Словотвірна модель осново- і словоскладання. Стислість як принцип словотвору.

Граматичні норми категорій іменника. Нормативність категорії роду. Нормативність категорії числа. Нормативність категорії відмінка. Називання осіб в офіційно-діловому спілкуванні. Особливості правопису та відмінювання імен, імен по батькові та прізвищ. Нормативність імен та імен по батькові. Нормативність прізвищ та топонімів. Граматичні норми прикметника (нормативність у межах ступенювання прикметників). Граматичні норми числівника. Відмінювання числівників. Сполучення числівників з іменниками. Культура вживання окремих числівників, числівникових слів та займенників. Граматичні та лексичні норми

займенника. Граматичні особливості дієслова. Безособові дієслівні форми -но, -ено, -то та пасивні дієприкметники -н-ий, -т-ий. Уживання зворотних перехідних дієслів на -ся. Форми наказового способу дієслова. Складні випадки дієслівного керування. Складні випадки синтаксичного керування. Складні випадки синтаксичного узгодження. Узгодження підмета з присудком під час вибору числа іменника. Узгодження підмета з присудком під час вибору роду іменника. Узгодження означень та прикладок – уласних назв. Зауваги до присудків, виражених називним, знахідним та орудним відмінками. Культура вживання прийменників. Уживання прийменників В, НА з назвою Україна. Уживання прийменника ПО. Уживання прийменників В (У), ПРИ, ЗА, ІЗ-ЗА. Проблема синонімного вживання прийменників. Культура вживання злучних зворотів (сполучників, часток, прислівників, вставних і модальних слів). Уживання сполучників. Уживання інших злучних зворотів.

Український правопис 2019.

Структура навчальної дисципліни

Назви тем				
	л.	пр.	с.р.	Усього годин
Тема 1. Мовлення викладача й мовна норма. Культура мовлення як складник моделі якостей сучасного викладача закладу вищої освіти		4	8	12
Тема 2. Мовна й мовленнєва ситуація в сучасній Україні		4	5	9
Тема 3. Орфоепічні норми сучасної української наукової мови		6	5	11
Тема 4. Лексико-семантичні норми сучасної української наукової мови		6	10	16
Тема 5. Граматичні норми сучасної української наукової мови		16	26	42
Усього годин		36	54	90

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Мовлення викладача й мовна норма. Культура мовлення як складова моделі якостей сучасного викладача закладу вищої освіти	4
2	Мовна й мовленнєва ситуація в сучасній Україні	4
3	Орфоепічні норми сучасної української наукової мови	6
4	Лексико-семантичні норми сучасної української наукової мови	6
5	Граматичні норми сучасної української наукової мови	16
Усього годин		36

САМОСТІЙНА РОБОТА АСПІРАНТІВ

Самостійна підготовка аспірантів до практичних занять передбачає їхнє досконале знання лекційного матеріалу, а також ознайомлення з науковими працями: монографіями, статтями, підручниками (робота в бібліотеках та комп'ютерних мережах), ґрунтовне дослідження окремих теоретичних питань курсу – 54 години.

ПИТАННЯ ДО КУРСОВОГО ІСПИТУ

1. Класифікація якостей сучасного викладача ЗВО за сферами діяльності.
1. Професійна компетентність викладача ЗВО.
1. Моральні якості викладача.
2. Організаторські здібності. Ділові якості. Уміння керувати собою.
3. Етичний кодекс українського педагога .
4. Зовнішній вигляд викладача ЗВО.
5. Вироблення навичок ефективного спілкування.
6. Українська мова серед інших мов світу.
7. Функціональні особливості української мови.
8. Моральні норми культури спілкування.
9. Поняття “мовна норма”. Рівні мовних норм.
10. Науковий стиль – робочий стиль викладача закладу вищої освіти.
11. Динаміка мовної політики в Україні після 1991 року. Мовне законодавство: історія і сучасність.
12. Історія впровадження Закону України “Про засади державної мовної політики”.

13. Дієвість/недієвість Закону України “Про забезпечення функціонування української мови як державної”.
14. Поняття «компетентний мовець» у контексті сучасних вимог до мовної освіти.
15. Норми орфоєпії. Звуки – національні коди. Правильна вимова голосних і приголосних звуків.
16. Нормативне наголошення наголосових типів різних частин мови.
17. Подвійний (варіантний) наголос різних частин мови.
18. Словорозрізнявальний наголос.
19. Форморозрізнявальний наголос.
20. Діалектний наголос.
21. Інтерферентний наголос.
22. Складні випадки наголошення чужомовних слів.
23. Наголошення власних назв.
24. Наголошення власних імен.
25. Наголошення прізвищ.
26. Коротка характеристика лексикографічних праць української мови ХХ століття.
27. Інтерференція як засіб лексичного уподібнення.
28. Роль запозичень у розвитку мови.
29. Тавтологія й плеоназм як порушення норм культури мовлення.
30. Афікси як згустки значень.
31. Суфіксальна інтерференція.
32. Іменникова словотвірна модель -чик, -щик у назвах діячів.
33. Словотвірна модель процесових іменників -енн-я, -нн-я.
34. Словотвірна модель процесових іменників жіночого роду -к-а.
35. Суфіксальні моделі, що позначають назви мешканців населених пунктів (катойконіми) України та різних народів (етноніми).
36. Дієслівна словотвірна модель -ирува-ти, -ірува-ти.
37. Словотвірна прикметникова модель -очн-ий.
38. Словотвірна прикметникова модель -ейськ-ий.
39. Вилучення суфіксальних прикметникових моделей -ов-ий та -івн-ий.
40. Суфіксальна модель активних дієприкметників -уч-ий, -ач-ий на місці церковнослов'янської моделі -щ-ий.
41. Найпоширеніші способи заміни активних дієприкметників.
42. Префіксальна інтерференція.
43. Дієслова з префіксом обез-.
44. Префіксальна модель супер-.
45. Словотвірна модель осново- і словоскладання.
46. Стислість як принцип словотвору.
47. Граматичні норми категорій іменника.
48. Нормативність категорії роду.
49. Нормативність категорії числа.
50. Нормативність категорії відмінка.

51. Називання осіб в офіційно-діловому спілкуванні.
52. Особливості правопису та відмінювання імен, імен по батькові та прізвищ.
53. Нормативність імен та імен по батькові.
54. Нормативність прізвищ та топонімів.
55. Граматичні норми прикметника (нормативність у межах ступенювання прикметників).
56. Граматичні норми числівника.
57. Відмінювання числівників.
58. Сполучення числівників з іменниками.
59. Культура вживання окремих числівників, числівникових слів та займенників.
60. Граматичні та лексичні норми займенника.
61. Граматичні особливості дієслова.
62. Безособові дієслівні форми -но, -то та пасивні дієприкметники -ний, -тий.
63. Уживання зворотних перехідних дієслів на -ся.
64. Форми наказового способу дієслова.
65. Складні випадки дієслівного керування.
66. Складні випадки синтаксичного керування.
67. Складні випадки синтаксичного узгодження.
68. Узгодження підмета з присудком під час вибору числа іменника.
69. Узгодження підмета з присудком під час вибору роду іменника.
70. Узгодження означень та прикладок – уласних назв.
71. Зауваги до присудків, виражених називним, знахідним та орудним відмінками.
72. Культура вживання прийменників.
73. Уживання прийменників В, НА з назвою Україна.
74. Уживання прийменника ПО.
75. Уживання прийменників В (У), ПРИ, ЗА, ІЗ-ЗА.
76. Проблема синонімічного вживання прийменників.
77. Культура вживання злучних зворотів (сполучників, часток, прислівників, вставних і модальних слів).
78. Уживання сполучників. Уживання інших злучних зворотів.
79. Український правопис 2019 року.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Плани лекційних та практичних занять.
3. Навчально-наочні посібники, технічні засоби навчання тощо.
4. Конспект лекцій з дисципліни.
5. Комплекс практичних завдань.
6. Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять.

7. Запитання до іспиту.

Методи навчання

1. Інтерактивні методи навчання (диспут, моделювання ситуацій).
2. Словесні методи навчання (лекція, бесіда).
3. Практичні методи навчання (виконання творчих завдань, підготовка доповідей, презентацій, проєктів).
4. Проблемний виклад матеріалу.
5. Дослідницький метод навчання.
6. Метод прогнозування.

Методи контролю

1. Усне опитування, участь у груповій роботі.
2. Творчі роботи, презентації, колективні та індивідуальні проєкти.
3. Письмове опитування, виконання тестових завдань.
4. Іспит.

Засоби діагностики успішності та якості навчання

- проєкти, презентації та виступи на практичних заняттях;
- усна відповідь;
- письмова робота.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

Основна

1. Український правопис / НАН України. Київ : Науково-виробниче підприємство «Видавництво "Наук. думка"», 2019. 392 с.
2. Методика реалізації Українського правопису в новій редакції у закладах загальної середньої освіти / В. М. Терещенко, А. О. Панченков. Харків: Соняшник, 2019. 256 с.
3. Лаврінець О. Я. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія : [підручник] / О. Я. Лаврінець, К. С. Симонова, І. Я. Ярошевич; за ред. О. Я. Лаврінець. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 524 с.
4. Сучасна українська літературна мова. Хрестоматія з фонетики : навч. посіб. / уклад. Н.І.Бойко, Т.Л.Хомич. 2-ге вид., змінене і доп. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 305 с.
5. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення. Лівів, 1990. 232 с.
6. Городенська Катерина. Українське слово у вимірах сьогодення. Видання друге, істотно доповнене. Київ: КММ, 2019. 208 с.

7. Зайченко І. В. Етика викладача вищої школи: навчальний посібник / І. В. Зайченко, А. А. Каленський, Т. Ф. Мельничук; за ред. проф. І. В. Зайченка. Київ: ЦП “Компринт”, 2013. 320 с.
8. Макарець Ю. С. Статус і стан української мови в незалежній Україні: соціолінгвістичний вимір. Київ, 2019. 209 с.
9. Степаненко М. Політичне сьогодення української мови : актуальний перифрастикон : монографія. Харків, 2017. 616 с.
10. Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика: норми в термінології і мовна практика фахівців : монографія. Київ, 2019. 356 с.
11. Ажнюк Б. М. Європейські засади мовної політики // Мовознавство. 2016. № 2. С. 3 –14.
12. Літературна норма і мовна практика: Монографія / Єрмоленко С. Я., Бирик С. П., Коць Т. А. та ін.; за ред. С. Я. Єрмоленко. Ніжин: ТОВ “Видавництво “Аспект-Поліграф”, 2013. 320 с.
13. Михайло Гінзбург. Система правил українського ділового та наукового стилю // Українська мова. 2006. № 2. С. 30 – 43.
14. О. О. Тараненко. Українська лексикографія 1917 – кінця 20 ст. // “Українська мова”. Енциклопедія / [редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко та ін.]. – 2 вид., випр. і доп. – Київ : “Укр. енцикл.” ім. М. П. Бажана, 2004.
15. Пономарів О. Культура слова. Мовностилістичні поради. – Київ, 1999. – 121 с.
16. Синявський О. Норми української наукової мови. – Львів: Українське видавництво. – 1941. – 364 с.
17. Сучасна українська літературна мова / За ред. А. П. Грищенка. – Київ: Вища школа, 2002.
18. Ткаченко О. Б. Норма / О. Б. Ткаченко // “Українська мова”. Енциклопедія / [редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко та ін.]. 2 вид., випр. і доп. – Київ: “Укр. енцикл.” ім. М. П. Бажана, 2004. С. 420 – 421.
19. Українська мова. Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В. М., Тараненко О. О. та ін. Київ: “Укр. енцикл.”, 2002, 2004, 2007.
20. Фаріон І. Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей): [монографія]. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. 332 с.
21. Фаріон І. Д. Мовна норма: пошук істини (навчальне видання): [посібник]. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2017. 256 с.
22. Ющук І. П. Українська мова: Підручник. Київ: Либідь, 2006.

Допоміжна

1. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо. Київ: Либідь, 1991. 253 с.
2. Антонів Ю. Репресовані слова // Урок української. 2003. № 7.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Академія, 2004. 342 с.
4. Блик О. П. Фонетика. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Київ: Рад. школа, 1988.
5. Бондар О. І., Карпенко Ю. О., Микитин-Дружинець М. Л. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія. Київ: ВЦ “Академія”, 2006.
6. Вовк П. С. Теорія центрів і периферії фонологічної та акцентологічної систем. Київ, 1997.
7. Волощак М. Неправильно – правильно: Довідник з українського слововживання. Київ, 2007.
8. Городенська Катерина. Українське слово у вимірах сьогодення. Київ: КММ, 2014.
9. Гринчишин Д., Капелюшний А., Сербенська О., та ін. Словник-довідник з культури української мови. Львів, 1996.
10. Жилко Ф. Т. Фонологічні особливості української мови в порівнянні з іншими слов'янськими. Київ, 1963.
11. Зубков М. Г. Сучасний український правопис: Комплексний довідник. 10-те вид., випр. й допов. Харків: ФОП Співак Т. К., 2009.
12. Івченко М. П. Сучасна українська літературна мова. Київ: КДУ, 1987.
13. Історія українського правопису: XVI – XX століття: Хрестоматія. Київ: Наук. думка, 2004.
14. Караванський С. Секрети української мови. Київ: Кобза, 1994. 345 с.
15. Карпенко Ю. К. Фонетика і фонологія сучасної української наукової мови. Одеса: Чорномор'я.
16. Кващук А. Г. Фонетика // Доленко М. Т., Пацюк І. І., Кващук А. Г., Поповський В. К. Київ: Вища школа, 1987.
17. Коваль А. П. Слово про слово. Київ: Рад. школа, 1986. 384 с.
18. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: Підручник. 2-ге видання. Київ: ВЦ “Академія”, 2006.
19. Культура української мови: Довідник / С. Я. Єрмоленко, Н. Я. Дзюбишина-Мельник, К. В. Ленець та ін.; За ред. В. М. Русанівського. Київ: Либідь, 1990. 304 с.

20. Мала філологічна енциклопедія / [О. І. Скопненко (уклад.), Т. В. Цимбалюк (уклад.)]. Київ: Довіра, 2007. 478 с.
21. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови : навч. посіб. Київ: ВЦ “Академія”, 2007. 360 с.
22. Москаленко Н. А. Фонетика // Москаленко Н. А. та ін. Українська сучасна літературна мова. Київ: Вища школа. 1980.
23. Наконечний М. Ф. Фонетика // Сучасна українська літературна мова / За ред. Л. А. Булаховського. Київ: Рад. школа, 1951.
24. Огієнко І. Історія української наукової мови. Київ, 2004.
25. Пентиліук М. Культура мови і стилістика : пробний підручник [для гімназій гуман. профілю]. Київ: Вежа, 1994. 240 с.
26. Пилинський М. М. Мовна норма і стиль. Київ: Наук. думка, 1976. 287 с.
27. Погрібний М. І. Українська літературна вимова. Дніпропетровськ: Агентство “Трасформ”, 1992.
28. Пономарів О. Д. Культура слова: Мовностилістичні поради: Навч. посібник. Київ: Либідь, 1999.
29. Прокопова Л. І. Приголосні фонемі // Сучасна українська літературна мова. Фонетика / За ред. І. К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1969.
30. Савченко І. С. Фонетика, орфоепія і графіка сучасної української мови : навч. посіб. / І. С. Савченко. Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2014.
31. Сербенська О. Антисуржик: Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити: [посіб.]. Львів: Світ, 1994. 184 с.
32. Струганець Л. В. Культура мови. Словник термінів. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. 88 с.
33. Струганець Любов. Диференційні ознаки норми наукової мови // Культура слова. 2011. № 74. С. 34 – 43.
34. Сучасна українська літературна мова / за ред. О. Д. Пономарева. Київ, 2005.
35. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка: Практикум / за ред. М. М. Фащенко. Київ: Видавничий центр “Академія”, 2010.
36. Ткаченко О. Б. Норма / О. Б. Ткаченко // “Українська мова”. Енциклопедія / [редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко та ін.]. 2 вид., випр. і доп. Київ: “Укр. енцикл.” ім. М. П. Бажана, 2004. С. 420 – 421.
37. Тоцька Н. І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Збірник завдань і вправ. Київ: Вища шк., 1995.
38. Фаріон І. Правопис – корсет мови? Український правопис як культурно-політичний вибір. Львів, 2004.

39. Фаріон І. Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей): [монографія]. Вид. 3-тє, доп. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013.
40. Філософський енциклопедичний словник. Київ : Абрис, 2002. 743 с.
41. Шевченко Л. Ю., Фонетика. Орфоепія // Шевченко Л. Ю. Різун В. В., Лисенко Ю. В. Сучасна українська мова: Довідник. Київ: Либідь, 1993.
42. Шерех Ю. Пороги і Запоріжжя. Харків, 1998.
43. Шкуратяна Н. Г., Шевчук С. В. Сучасна українська літературна мова: Навч. пос. Київ: Літера, 2000.
44. Ющук І. Мова як засіб спілкування // Дивослово. 2004. № 8. С. 30 – 36.
45. Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови: посіб. Київ: Видавничий дім “Освіта”, 2015.

Довідкова

1. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища шк., 1985. 360 с.
1. Головащук С. І. Словник наголосів. Київ: Наук. думка, 2003. 320 с.
2. Головащук С. І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. – Київ: Либідь, 1993. 192 с.
3. Головащук С. І. Українське літературне слововживання: Словник-довідник. Київ: Вища школа, 1995. 319 с.
4. Колібаба Л. М. Словник дієслівного керування / Лариса Колібаба, Валентина Фурса. Київ: Либідь, 2017. 656 с.
5. Орфографічний словник української мови. 3-є вид. / А. А. Бурячок (відп. ред.). – Київ: Наук. думка, 2000. 400 с.
6. Орфографічний словник української мови. Вид. 2-є, випр. і доп. / НАН України. Ін-т української мови. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Український мовно-інформ. фонд / Уклад.: С. І. Головащук, М. М. Пещак, В. М. Русанівський, О. О. Тараненко. – Київ: Довіра, 1999. 989 с.
7. Орфоепічний словник / Укл. М. І. Погрібний. Київ: Рад. школа, 1984. – 630 с.
8. Орфоепічний словник української мови. В. М. Русанівський, В. В. Чумак, Г. М. Ярун. Київ: Перун, 2006. 208 с.
9. Орфоепічний словник української мови: В 2 т. / НАН України. Ін-т української мови. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Український

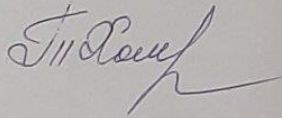
- мовно-інформаційний фонд / Уклад.: М. М. Пещак та ін. Київ: Довіра, 2001. Т. 1. 955 с.; 2003. Т. 2. 920 с.
10. Орфоепічний словник української мови: У 2 т. / За ред. М. М. Пещак, В. М. Русанівського. Т. 1. Київ, 2001; Т. 2. Київ, 2003.
  11. Погрібний М. І. Орфоепічний словник української мови. Київ: Наук. думка, 1983. 629 с.
  12. Російсько-український словник / НАН України. Ін-т мовознавства імені О.О. Потебні / І. О. Анніна, Г. Н. Горюшина, І. С. Гнатюк та ін.; За ред. В. В. Жайворонка. Київ: Абрис, 2003. 1424 с.
  13. Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.: У 2 т. / Ред. кол.: Д. Г. Гринчишин, Л. Л. Гумецька, І. М. Керницький. – Київ: Наук. думка, 1977–1978. Т. 1 – 2.
  14. Словник української мови: В 11 т. / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні / Ред. кол.: І. К. Білодід (голова). Київ: Наук. думка, 1970–1980.

15. Українська літературна вимова і наголос: Словник-довідник / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні / І. Р. Вихованець, С. Я. Єрмоленко, Н. М. Сологуб, Г. Х. Щербатюк; відп. ред. М. А. Жовтобрюх. – Київ: Наук. думка, 1973. 724 с.
16. Український орфографічний словник: Орфографічний словник української мови / Уклад.: М. М. Пешак, В. М. Русанівський, В. В. Чумак та ін. Київ: Довіра, 2002. 1006 с.

Інформаційні ресурси

Фонди бібліотеки університету; джерела Інтернет
(<https://bitly.su/KIPZhwgs>; <http://www.inmo.org.ua/news>;
http://library.vdu.edu.ua/ukr/o_fnh12/; <http://meta.ua/getpage.asp?>;
<http://meta.ua/search.asp?>; <http://meta.ua/search.asp> тощо); litopys.org.ua/ukrmova/um157.htm;
Національна бібліотека імені В. І. Вернадського; Чернігівська державна обласна універсальна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка; ЦБ імені М. М. Коцюбинського.

Упорядник

Тетяна ХОМИЧ